

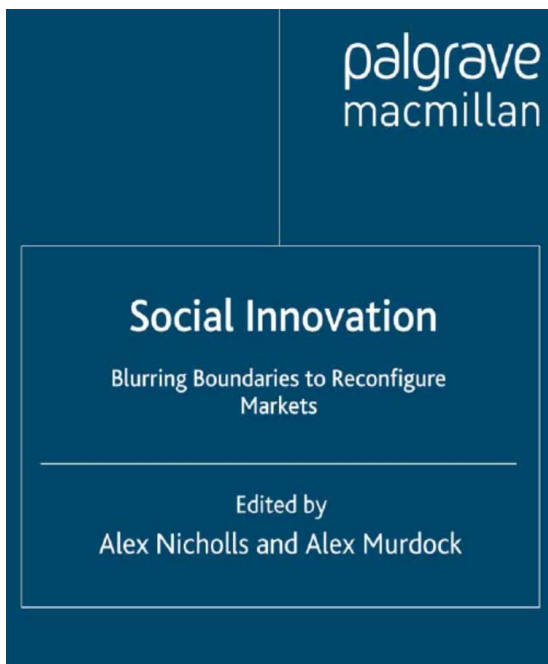
การจัดกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยนวัตกรรมสังคม

ดร. สุนทร คุณชัยมั่ง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนานวัตกรรมสังคม

ด้วยคำและแนวคิดที่ว่าด้วย “นวัตกรรมสังคม” (Social Innovation) ไม่ใช่เรื่องใหม่ หากจะย้อนกลับไปพิจารณาจุดเริ่มต้น สามารถย้อนกลับไปไกลได้ถึงศตวรรษที่ 18 ที่มีการกล่าวถึงผลงานของการจัดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาชุมชนของ Benjamin Franklin (Mumford, 2002 cited in Moulaert, 2009) เป็นคำที่เริ่มมีการกล่าวถึงและใช้งานกันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เช่น การแพร่หลายของเทคนิคและนวัตกรรมในการผลิตตามข้อเสนอของ Gabriel Tarde หรือการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ของชาวแอฟริกันที่เข้าไปแทนที่การใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมและพื้นที่ชนเผ่าอินเดียนในอเมริกา คำและแนวคิดนี้เริ่มมีความสนใจมากขึ้นในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 (Ayob, Teasdale & Fagan, 2016) เพราะ ส่วนหนึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม แต่อีกส่วนหนึ่งก็มิ้นกวิชาการเริ่มตั้งคำถามถึงขีดจำกัดของเทคโนโลยีที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศยากจน (King, 1984)

นวัตกรรมสังคม ได้รับความสนใจกันอย่างแพร่หลายในช่วงเริ่มต้นศตวรรษที่ 21 แต่ความสนใจดังกล่าวมีส่วนผสมผสานปนเปไปกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์แบบกระแสนิยม (Buzzword) (Phills, Deiglmeier & Miller, 2008) ดังนั้น ในที่นี้ จึงขอเสนอเรื่องการรวบรวมกลุ่มแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคมตามผลงานของ Alex Nicholls and Alex Murdock และผลงานของ Nia Choi and Satyajit Majumdar

ผลงานหนังสือที่ 2 เล่ม ได้จัดกลุ่มแนวคิดและทฤษฎี โดยมีสาระสำคัญกล่าวโดยสรุป ดังนี้

หนึ่ง ผลงานตามหนังสือเรื่อง *Social Innovation, Blurring Boundaries to Reconfigure Markets* ของ Alex Nicholls and Alex Murdock ซึ่งเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2012 ได้จัดกลุ่มงานที่นักวิชาการให้ความสนใจศึกษาและเจาะลึกเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม (Social Innovation Studies) ไว้ 5 กลุ่มด้วยกัน คือ (1) *การวิจัยเพื่อการแสวงหาทางออกหรือการแก้ปัญหา (Research Design Challenges)* เป็นเรื่องของการประมวลวิธีวิทยาสำหรับการแก้ปัญหาในระดับชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผลงานของ Fairweather (1967) หรือการศึกษาของ Taylor (1970) ซึ่งว่า นวัตกรรมสังคมเป็นผลงานของการทำงานสอดประสานหลักการเข้าด้วยกัน (Interdisciplinary) ของส่วนที่เป็นด้านตรงกันข้ามกับปัญหาที่กำลังจัดการแก้ไข และสรุปเป็นหลักของการทำงานร่วมกันไว้ 5 เรื่อง คือ การลงทุน-ที่เต็มที การร่วมมือกับคู่ตรงกันข้าม ความรับผิดชอบของกฎหมาย การสร้างสรรค์ และอุดมการณ์ของผู้นำ (2) *การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม (Changes in Social Structures)* เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของคนเราที่เป็นอิทธิพลทั้งเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางสังคม (Simms, 2006) หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Hamalainen and Heiskala, 2007) รวมทั้งความเป็นไปทางสังคมมีส่วนกำหนดและการใช้งานเทคโนโลยีของ Nunez Jover et al. (2008) (3) *การปรับเปลี่ยนแบบแผนการทำงาน (Changes in the Pattern of Work)* เป็นการศึกษาที่เห็นความสำคัญของการจัดระบบการทำงานระหว่างคนงานกับองค์กร การจัดการรูปแบบของการลงทุน *Social Innovation as the Collective Capacity of a Firm to Innovative* (McElroy, 2002) หรือการจัดมาตรฐานแรงงาน (Regalia, 2006) ฯลฯ (4) *การกระจายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Diffusion of Social Change)* เป็นเรื่องของการขยายผลจากนวัตกรรมในระดับ Micro Structure ไปสู่ระดับ Macro Structure รวมทั้งนำไปขยายเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Henderson, 1993) (5) *การพัฒนาเมือง (Urban Studies)* เป็นการนำเอาแนวคิดว่าด้วยนวัตกรรมสังคมนี้ ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเมืองตามหัวข้อที่เรียกว่า Integrated Area Development อันเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับข้อเสนอที่ว่า วิชาธุรกิจสามารถใช้เป็นกลไก/เครื่องมือ/พลังขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมสังคมในระดับชุมชน (Rosenbloom and Marris, 1972 cited in Nicholls & Murdock, 2012) และผลพวงการตอบสนองความพึงพอใจหรือการแก้ปัญหาในเบื้องต้น จะนำไปสู่การเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคม การยอมรับในหลักธรรมาภิบาล และการสร้างความสามารถหรือทุนก้อนใหม่ทางสังคม (Moulaert, 2005 cited in Nicholls & Murdock, 2012)

สอง ผลงาน Nia Choi and Satyajit Majumdar ที่ได้เขียนบทความเรื่อง *Social Innovation: Towards a Conceptualization* ซึ่งเป็นบทความหนึ่งของหนังสือเรื่อง *Technology and Innovation for Social Change* และเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2015 บทความนี้ได้แบ่งกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยนวัตกรรมสังคมไว้เป็น 7 กรอบ ประกอบด้วย (1) กรอบสังคมวิทยา (The Sociological Perspectives) เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มาจากกลไกและความสัมพันธ์ตามโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม (2) การสร้างสรรค์วิจัยเพื่อหาทางออก (The Creative Research เป็นเรื่องบทบาทของผู้นำทางสังคมที่นำเสนอแนวทางและวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและแก้ปัญหาจนสำเร็จ (3) กรอบการประกอบการ (The Entrepreneurship

Perspectives) เป็นกรอบที่ถือเอาการดำเนินงานแบบประกอบการ (Entrepreneurship) เป็นกลไกสร้างความ เป็นนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจและสังคม (4) กรอบเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (The Welfare Economics Perspectives) เป็นกรอบที่ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมเชิงบวกที่เกิดขึ้นจาก การดำเนินงานของนโยบาย โครงการ และกิจการของเศรษฐกิจธุรกิจ (5) กรอบการมุ่งสู่การปฏิบัติ (The Practice-led Perspectives) เป็นการให้ความสำคัญต่อกระบวนการและขั้นตอนของสร้างนวัตกรรม และนวัตกรรมสังคม (6) กรอบจิตวิทยาชุมชน (The Community Psychology Perspectives) เป็นการปรับเปลี่ยนระบบการ กำหนดคุณค่าหรือค่านิยมทางสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการทำงานของกลไกหน้าที่ที่บกพร่องของสังคม (Dysfunctional Approach) ไปสู่การสร้างความเท่าเทียมทางสังคม (7) กรอบว่าด้วยเขตแดนของการพัฒนา (Territorial Development Perspectives) เป็นกรอบที่เชื่อมโยงนวัตกรรมสังคมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชน ท้องถิ่น และเมือง

สาม การจัดกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีนวัตกรรมสังคม ระหว่าง Alex Nicholls and Alex Murdock กับ Nia Choi and Satyajit Majumdar สามารถเทียบเคียงกันได้ตามตารางข้างล่างนี้

ตาราง การเปรียบเทียบกลุ่มทฤษฎีนวัตกรรมสังคมระหว่าง Nicholls and Murdock กับ Choi and Majumdar

	Alex Nicholls and Alex Murdock (2012)	Nia Choi and Satyajit Majumdar (2015)
1	การวิจัยเพื่อการแสวงหาทางออก	กรอบว่าด้วยการสร้างสรรค์วิจัยเพื่อหาทางออก
2	การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม	กรอบการศึกษาว่าด้วยสังคมวิทยา
		กรอบว่าด้วยจิตวิทยาชุมชน
3	การปรับเปลี่ยนแบบแผนการทำงาน	กรอบว่าด้วยการประกอบการ
4	การกระจายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	กรอบว่าด้วยการมุ่งสู่การปฏิบัติ
		กรอบว่าด้วยเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ
5	การพัฒนาเมือง	กรอบว่าด้วยเขตแดนของการพัฒนา

Reference

- Ayob, N., Teasdale, S & Fagan, K (2016). How social innovation ‘came to be’: tracing the evolution of a contested concept. *Journal of Social Policy*, 5(4): 635-653
- Choi, N. & Majumdar, S. (2015). Social Innovation: Towards a Conceptualization” in Majumdar et al. (Ed). *Technology and Innovation for Social Change*.
- King, A. (1984). *The Need for Social and Institutional Innovation, Social Innovation for Development*. N.Y., Pergamon Press

Moulaert, F. (2009). Social Innovation: Institutionally Embedded, Territorially (Re)Produced, in MacCallum et al (Ed). Social Innovation and Territorial Development. UK, Ashgate Publishing Limited.

Nicholls, A. & Murdock, A. (2012). Social Innovation, Blurring Boundaries to Reconfigure Markets. N.Y., PALGRAVE MACMILLAN

Phills, J., Deiglmeier, K. & Miller, D. (2008). Rediscovering Social Innovation. Stanford Social Innovation Review, Fall 2008